

parey», Lluïl (*Do. Pu.*, Gili, p. 272); «de lagosta, que'n dóna cascuna barca 3 *parells*», any 1300 (*InoLC*, s. v. *llagosta*); molt freqüent en la documentació medieval (en forma llatinitzada, un *parilio de gallinas* es troba a cada pas en els nostres docs. d'arxiu en baix llatí). En efecte, d'acord amb la forma etimològica, es pronuncia amb *i* en bal. i en la zona oriental entre Llobregat i Baix Ter: *um paréi* (Ogassa, Alt Ter, 1933); -*èl* cat. occid.: nombres *paréls* Tor de Vall Ferrera, *jugar a kás i paréls* Farrera de Pall. (1932-3); «*parell*: pla, lli» només a l'extrem Sud valencià (*Canyissaes*, p. 103), tampoc no tan vivaç en el cast. d'Espanya com el *parejo* hispano-americà (*DCEC*, PAR, n. 4); *parello* arag. o moss. a Benassal (*AlcM*).

De *parell* adj. s'ha derivat en el nostre segle el neologisme *imparell*, oposat a *senar* (*Dfa.*); m'escrivia Moll el 1935, deplorant-ho i proposant que no s'admeti més que *impar* (que aquest figurí en Cauliac c. 1500, tractant-se d'una traducció anònima del llatí, no és argument de valor); així com així, *imparell* ja se'ns ha fet familiar, molts s'hi han acostumat, tots dos mots són legítims i els dos punts de vista són ben defensables: deixem que la llengua decideixi sense imposicions, car al capdavant *senar* és el més antic de tots tres, viu en català central i el més inobjetable.

Parellada 'l'espai de camp que pot creuar un parell de bous', ja sovint en els nostres docs. del S. XI (sovint en forma llatinitzada): «concedo ad Fulcus filio ipsum alaudem de Vitra, et *pariliatas* duas qui sunt in Lubricato, et ipsum alaudem qui est in Esplugues», testament de la filla del comte Borrell, a. 1030; «tres *parellades* de alod in una nostra torre --- in terminum de Corbins», a. 1152 (MiretS, *Més antic text lit.*, p. 8, n. 17); *pariliata* en un doc. segarrenc de 1087 (vegeu *OnomCat.*, monografia de *Pallargues*); segons un doc. del Matarranya (Algars, a. 1280), cada «*pareliata*» s'entenia de 24 cafissos de blat (*BolHiGeogr. B. Ar.* II, 36); ross. *parellada* a. 1306 (cita en *ULTRA*, RLR VII, 48).

Sembla que dins d'una propietat designi col·lectivament la terra campa, en tant que oposada als erms que deixen els camins: «del cap del Pont Major --- antró a l'adoberia que'ls çabaters han a lats de la torra d'En Gm. Pallarés, en lo sensal del Sr. Bisbe, axí en la *parellada* com en carreres», Tort., 340 (*BABL* XI, 395). De fet el mot ha tingut especial descabdellament en les comarques de Migjorn del Princ.: *La Parellada*, gran partida del terme de Vila-rodona (1964); mena de raïm a l'Ebre: «El macabeu fa també un vi excellent, molt clar i dolç --- el trobat, el morastell i la *parellada* són raïms nobles i sucosos, però no fan el grau dels altres», Bladé (*Benissanet*, 162). Singular un NL, aparentment genèric, que anoto a l'Alcora: «el *Paraléd de Pastó*», cas no d'una partida de l'horta (si n'hi hagués altres casos en pobles de la zona, podríem especular sobre un possible duplicat mossàrab arabitat).

Pareller 'laurador' mall.: «jo li he vist pegar amb les corretjades el *pareller* major (una espècie d'atleta que acceptava el càstig grinyolant) i l'he vist tot seguit raonar el càstig», Ll. Vilallonga (*Bearn*, p. 35).

Paria 'societat, companyonia': «lo Cavall --- amà més ésser en treball sots senyoria de hom, qui no menugue carn de cavall, que en *paria* del Leho, qui menja carn de cavall», Lluïl (*Merav.*, *NCL* II, 92); Lluïl, *Gentil*, p. 305; sovint es decanta cap al sentit de 'amor, inclinació': «negun rey qui fos deçà mar no ac *paria* ne amor ab aquells tartres», Jaume I (*Cròn.*, Ag., p. 469.10); i, accentuant-ho, 'acoblament carnal': «Mafumet --- promès-los que en Parais aurien *paria* de fembres», «Mafumet fo home molt lutzuriós, e hac 8 mullers, e hac *paria* ab moltes d'altres fembres», Lluïl (*Do. Pu.*, Gili, p. 176); incoent-hi incest: «Carles, que anc no volc maridar neguna de ses fi<1>-les --- que no volia fraiturar de la lur *paria*» (*VidesR*, 265r2); i més cites en el gloss. d'aquesta obra.

Derivat comú amb les llengües romàniques veïnes, en particular oc. ant. *paria*, f. compagnie, société, alliance; bonne camaraderie, amitié; accointance, accouplement» (*PDPF*). També usat per Cerverí com a abstracte de *par*, i amb visible i íntima afinitat de sentit amb el verb *apariar* (veg. nota a la meua edició, en 79/60.39). Com a terme pastoral sembla que *fer paria* vulgui dir combinar-se amb un pastor per fer conlloc o pariatge: «que degun no gos fer *paria* en son cortal dins los termenals, e 'ncara que cascun jaén <en> son cortal a<u>rà a tendre en sus, e si gire avall, pac lo ban ---», text de 1309, en el *Llibre Roig* de Prats de Molló (de 1643), fº 81r. Ni està provat ni menys descartat que en l'origen no sigui el mateix mot *paria* 'tribut' (per més que en cast. ant. es cregui accentuat en la *a* i també en baix grec, on és manlleu del llatí).

Sembla que d'aquí hagi de venir *pariatge*, dret que es cobrava a la Llotja de Barcelona: «la exacció del dret dit de *periatge*, que en virtut de privilegis reals, per a comoditat e sustentació de la mercaderia, se cull en la dita casa de la Lotge», *Consolat* (*NCL.*, 113); en la 2.ª meitat del S. xv la reina dóna una sentència en favor de l'exacció del dret dit del *pariatge*, per part dels cònsols de la mar, contra el Síndic de la Comuna de Gènova (en l'ed. del *Consolat* per Moliné, 316.31). La documentació catalana dels pariatges és abundosa amb aquest o sentits no gaire allunyats (p. ex. el *Pariatge* de Menorca, doc. de c. l'a. 1300, fundacional de la divisió de l'illa en parròquies i grans propietats, p. p. Mn. Salort); el *pariatge* d'Andorra, de 1278 (*DAG.*, § 2) etc.

A tenir en compte també, junt amb *pariatge*, els *pariers* ramaders: «si nuyl hom ha en son bestiar mo<1>tons de companyes o de nuyl *parier* --- de les dites companyes e dels dits *pariers* ---», ross., 1309 (*RLR* VIII, 69). I V. el que hem dit a *PALIER*.

Tracta ja de tot això Meyer-Lübke en l'article 2639 (*PARIARE*) del *REW*, si bé necessita revisió. Potser no és inútil tenir present que l'arrel indoeur. PAR- 'parell, igual' és peculiar de l'itàlic i les llengües irànies; i que en aquestes, partint d'aquella idea i passant per 'compensar', es va arribar a les nocions de 'pagar un deute' i 'fer pagar', 'condemnar'; allà des d'abans i amb més extensió que en romànic, veg. Benveniste, *Vocab. des Inst. Indo-Européennes* I, 182-5.